

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 5, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 332.1:339.9

В. В. Гоблик,

к. філос. н., старший науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ТРАНСКОРДОННИХ РЕГІОНАХ

V. V. Hoblik,

*Candidate in Philosophy Sciences, Senior Research a Associate,
Institute of Regional Research, National Academy of Sciences of Ukraine*

THE EU INVESTMENT POLICY AS A FACTOR OF ACTIVATION OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS IN CROSS-BORDER REGIONS

Досліджено досвід іноземного інвестування країн – членів Європейського Союзу, вказано на можливості його використання для активізації зовнішньоекономічних зв'язків у межах транскордонних регіонів, сформованих за участю прикордонних територій України. Визначено інструменти впливу інвестиційної політики ЄС на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах.

The experience of foreign investing in countries - members of the European Union is investigated, the possibility of its use to enhance the foreign economic relations within the border regions formed with the border area of Ukraine, is specified. The influence of the EU investment policy instruments on the foreign relations development in the cross-border regions is defined.

Ключові слова: *інвестиційний клімат, Європейський Союз, транскордонні регіони, зовнішньоекономічна діяльність, транскордонне співробітництво.*

Keywords: *investment climate, the European Union, cross-border region, external economic activity, cross-border cooperation.*

Постановка проблеми. Важливою складовою формування зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах виступає інвестиційно-економічне співробітництво між прикордонними регіонами України та сусідніх із нею держав Європи. Особливої значимості це співробітництво набуває у транскордонних регіонах, сформованих на західному кордоні нашої держави, оскільки тут існують кращі можливості для залучення інвестиційних ресурсів країн Євросоюзу. Додатковим важелем підвищення ефективності інвестиційного компонента у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, є багатий досвід і глибокі традиції успішної інвестиційної політики ЄС, яка пройшла випробування історією та еволюціонує впродовж тривалого періоду часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інвестиційно-економічного співробітництва України з країнами ЄС присвячено роботи: І. Багрова, І.Бураковського, П.Беленького, В.Геєця, М.Долішнього, С.Кіш, Ю.Козак, В.Козик, П.Луцишин, В.Ляшенко, Ю.Макогон, А.Мокія, В.Міклова, Н.Мікули, А. Мокія, В.Новицького, Ю.Пахомова В.Пили, С.Савельєва, А.Філіпенко та інших.

Однак, використання багатого досвіду, глибоких традицій успішної інвестиційної політики ЄС потребують постійного розгляду та аналізу.

Мета статті. Дослідити досвід та вплив інвестиційної політики ЄС на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у межах транскордонних регіонів сформованих за участю України.

Виклад основного матеріалу.

ЄС проводить активну політику, спрямовану на розвиток іноземного інвестування у своїх межах та на континенті загалом. Фундаментальними принципами цієї політики є орієнтація на реалізацію довготермінових інвестиційних проектів, які сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу; забезпечення прозорості інвестування через удосконалення регуляторної бази, стимулювання конкуренції та відкритості доступу до ринку інвестицій; гарантування однакових умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців, незалежно від країни походження капіталу; недопущення дискримінації закордонних інвесторів тощо.

Наріжними каменями сучасної інвестиційної політики ЄС в контексті її впливу на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах, створених за участю прикордонних територій України, є формування сприятливого інвестиційного клімату на основі:

- економічної лібералізації;
- забезпечення конкурентоспроможності підприємств різних галузей;
- уніфікації стандартів конкурентної політики країн ЄС і сусідніх держав східної Європи;
- надання пріоритетності інноваційному розвитку прикордонних регіонів;
- розвитку співпраці у сфері наукових досліджень;
- забезпечення прав інтелектуальної власності;
- ефективного управління у податковій сфері;
- удосконалення законодавства щодо акціонерних товариств, захисту інвестицій, державних закупівель та фінансових послуг;
- підвищення мобільності та цивілізованої міграції трудових ресурсів;
- досягнення інших інвестиційно-економічних пріоритетів, які реалізуються в рамках європейської політики сусідства.

Реалізація завдань, спрямованих на досягнення вищезгаданих пріоритетів, забезпечує поліпшення інвестиційного клімату в межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, завдяки створенню сприятливого інституційного середовища, підвищення рівня конкуренції, розвитку підприємництва, удосконаленню регуляторної політики, підвищенню якості людського капіталу, забезпеченню ефективного трансферу технологій тощо. Насамперед це відбувається завдяки уніфікації інститутів, що діють у межах вказаних транскордонних регіонів, зокрема на принципах і засадах, що толеруються ЄС. Тим самим забезпечується розвиток фінансових ринків і активізація інвестиційних процесів у цих транскордонних регіонах, що розширює їхні можливості із залучення іноземних інвестицій, у тому числі – з провідних країн ЄС.

Починаючи з 2007 р. одним із пріоритетних засобів поширення інвестиційної політики ЄС на сході континенту виступає Європейський інструмент сусідства і партнерства (ENPI), який використовується поряд з новим мандатом Європейського інвестиційного банку. У повідомленні Європейської Комісії для Ради ЄС та

Європарламенту зазначається, що нові інструменти значно ефективніші за попередні і мають у своєму розпорядженні більш потужні фінансові ресурси. Зокрема, на 2007-2013 рр. Європейська Комісія передбачала виділити 300 млн. євро на удосконалення системи управління та 700 млн. євро для інвестиційного фонду сусідства. Крім того, Європейська комісія підготувала Стратегію з транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки, Регламент і правила впровадження для ENPI, спільні програми сусідства, включаючи "Україна-Польща-Білорусь", "Україна-Угорщина-Словаччина" та "Україна-Румунія-Молдова". Окрім цього, Європейська Комісія визначила чотири головні цілі транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки: сприяння економічному та соціальному розвитку, вирішення спільних проблем, забезпечення ефективності та безпеки кордонів, а також сприяння співробітництву між людьми.

Іншим важливим каналом впливу інвестиційної політики ЄС на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у межах транскордонних регіонів, сформованих за участю України, в тому числі і в частині поліпшення інвестиційного клімату на прикордонних територіях України і сусідніх з нею держав ЄС, є ініціатива Східного партнерства, яка діє з 2009 р. і функціонує як у дво-, так і в багатосторонньому вимірі.

Невід'ємними складовими Східного партнерства є Угода про асоціацію – документ, який визначає політичну та економічну інтеграцію на найближчі роки, щодо якої зараз ведуться переговори з кожною країною Східного партнерства, включаючи Україну, а також Програма Всеосяжного інституційного будівництва. Угода про асоціацію супроводжується Угодами про глибoku та всеохоплюючу Зону вільної торгівлі, виступаючи ключовим елементом Угоди про асоціацію, за якого позитивний ефект від лібералізації торгівлі та інвестицій має підкріплюватися нормативним наближенням законодавства і стандартів ЄС. Натомість програма Всеосяжного інституційного будівництва має на меті сприяння інвестиційним та інтеграційним процесам шляхом зміцнення основних урядових органів. Перші кроки у її запровадженні завершують Рамкові документи та Меморандум про взаєморозуміння щодо Всеосяжного інституційного будівництва між Європейською Комісією та шістьма країнами-учасницями Східного партнерства. Наступним кроком для країни-партнера є визначення пріоритетів Всеосяжного інституційного будівництва. Зокрема, Україна вибрала три пріоритетні галузі, а саме – міграція, державна допомога та безпека харчових продуктів. Наступним кроком до реалізації Всеосяжного інституційного будівництва стає підготовка Планів інституційних реформ.

Таким чином, ініціатива Східного партнерства орієнтована насамперед на формування інституційних передумов для поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків між країнами-учасницями, у тому числі – в межах транскордонних регіонів. Наприклад, реформування владних інституцій і розширення повноважень органів місцевого самоврядування за європейським зразком суттєво підвищує зацікавленість представницьких органів на місцях у розробці реалістичних інвестиційних проєктів, активізації роботи з потенційними іноземними інвесторами, створенні сучасних маркетингових програм для окремих прикордонних територій і транскордонних регіонів у цілому. Крім того, Всеосяжне інституційне будівництво у пріоритетних для України галузях спроможне забезпечити вищу мобільність трудових ресурсів у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, сприяючи тим самим підвищенню якості наявного тут людського капіталу як важливої складової сприятливого інвестиційного клімату, а також створити надійний ґрунт для підвищення підприємницької активності та максимальної реалізації наявного природно-ресурсного потенціалу прикордонних територій України та сусідніх із нею держав ЄС, зокрема в агропродовольчій сфері, яка є традиційно інвестиційно-привабливою для провідних європейських агро корпорацій.

Важливим аспектом Спільної декларації Східного партнерства, з погляду розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та інвестиційного співробітництва у транскордонних регіонах, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, є заклик до Європейського інвестиційного банку і Європейського банку реконструкції та розвитку, а також інших міжнародних фінансових установ, докласти більше зусиль у наданні допомоги всім країнам-партнерам у проведенні реформ і модернізації, а також визначити пріоритетні інвестиційні проєкти, орієнтовані на досягнення поставлених цілей. Відповідно до цього, у грудні 2010 року Європейський інвестиційний банк заснував Цільовий Фонд Технічної Підтримки Східного Партнерства, який пропонуватиме універсальні, багатосекторні механізми фінансування для надання технічної допомоги. Цільовий Фонд розроблятиме попереднє техніко-економічне обґрунтування, інституційні та правові оцінки, оцінки екологічного та соціального впливу, управління проєктами, підтримку позичальника шляхом реалізації проєкту, а також фінансування досліджень підйомів та горизонтальної інституційної діяльності. Європейський інвестиційний банк створив Фонд східних партнерів (ФСП) на свій власний ризик у розмірі 1,5 млрд. євро.

Дослідники відзначають, що Східне партнерство є логічним продовженням Європейської політики сусідства і саме ця програма визначає майбутнє відносин ЄС у східноєвропейському регіоні. Крім політики сусідства ЄС та ініціативи Східного партнерства, важливу роль в активізації інвестиційної діяльності на сході континенту має також інституційна діяльність ЄС. Насамперед це стосується розвитку та діяльності окремих інститутів, які забезпечують захист інвестицій, зниження рівня тіншової економіки та корупції, підвищення якості людського капіталу тощо.

У цьому контексті слід насамперед відзначити діяльність уже згаданого Європейського інвестиційного банку, до Ради керуючих якого входять міністри фінансів країн ЄС. Поряд із функціями, пов'язаними з кредитуванням, інституційним супроводом, наданням технічної допомоги та фінансуванням інвестиційних проєктів на сході континенту, цей банк також бере активну участь у сприянні поліпшенню інвестиційного клімату в цьому регіоні, у тому числі – в державах, які стали учасниками останніх двох хвиль розширення ЄС та сусідніх із ними країнах Європи. Насамперед, це стосується сформульованих в останньому мандаті цілей Європейського інвестиційного банку щодо сприяння регіональній інтеграції та стимулювання розвитку приватного сектору.

Діяльність Європейського інвестиційного банку безпосередньо пов'язана з реалізацією інвестиційної політики ЄС у межах транскордонних регіонів, що знаходяться на східних кордонах цього об'єднання, оскільки, з одного боку, до їхнього складу входять адміністративно-територіальні одиниці нових країн-членів ЄС, які є важливими об'єктами політики вирівнювання регіонального розвитку в межах ЄС, а з іншого – інфраструктурний та інституційний розвиток у межах цих транскордонних регіонів знижує економічні та соціальні ризики на зовнішніх кордонах ЄС, сприяючи тим самим поліпшенню умов для інвестування європейських компаній на сході континенту.

З погляду на необхідність подальшої активізації інвестиційно-економічного співробітництва у транскордонних регіонах, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, окрему увагу слід також приділити положенням про територіальне співробітництво та Європейське територіальне співробітництво та розподіл європейських регіонів у рамках територіального співробітництва, які, поряд з іншим, стосуються питань регіонального розвитку в Україні. Зокрема, Європейська Комісія і Європейський Парламент планують прийняти до кінця 2012 року низку відповідних змін, щоб у 2014 році розпочати реалізацію нових програм у рамках політики зближення. Паралельно з цим, у рамках загального бюджету ЄС буде обговорюватися багаторічна програма фінансового розвитку. Єврокомісія вже запропонувала виділити 336 млрд. євро для реалізації політики зближення у 2014-2020 роках. Остаточні рішення щодо розміру внесків країн-членів та переліку категорій регіонів, що відповідають вимогам, будуть прийняті після остаточного затвердження пакету нормативних документів.

Це означає, що в рамках цієї політики реалізовуватимуться проєкти, спрямовані на розвиток ринкової та інституційної інфраструктури в межах транскордонних регіонів, до складу яких входять прикордонні території України та держав ЄС. Як наслідок поліпшуватиметься інвестиційний клімат у кожному з них та в державі загалом, а також розвиватимуться ділові взаємозв'язки на рівні органів місцевого самоврядування, громадських інституцій, підприємницьких структур та особистих контактів. У перспективі це означатиме формування сприятливого ґрунту для розробки спільних інвестиційних проєктів, реалізації обопільних ініціатив, спрямованих на залучення іноземних інвестицій, посилення інвестиційно-економічного співробітництва та зовнішньоекономічних зв'язків у межах кожного з транскордонних регіонів, що функціонують на кордоні між Україною та ЄС.

Крім того, підвищенню ефективності реалізації інвестиційних проєктів у межах цих транскордонних регіонів сприятиме членство сусідніх з Україною держав Європи в ЄС, оскільки їх економічна, регіональна та інвестиційна політика узгоджуються з відповідною політикою ЄС, що обмежує простір для дискримінаційних заходів з боку влади і гарантує надання рівних прав для вітчизняних та іноземних підприємств, що інвестують свої кошти у ці транскордонні регіони, а відтак слугує позитивним сигналом для провідних європейських і світових інвесторів. Саме в межах транскордонних регіонів, до складу яких, поряд з прикордонними областями України, входять адміністративно-територіальні одиниці держав ЄС, є найкращі шанси для впровадження режимів прогресивного регулювання специфічної діяльності (фінансових операцій, страхування, діяльності фондових бірж, інституту права інтелектуальної власності, промислових і технологічних парків, транскордонних кластерів тощо). Це сприяє подальшому наближенню регуляторного середовища в економіках різних країн, що взаємодіють у межах цих транскордонних регіонів, відповідно до ринкових стандартів ЄС. Адже розширення ЄС на схід континенту значно підвищує привабливість Східної Європи для іноземних інвесторів. Крім того, з погляду іноземних інвесторів транскордонні регіони, сформовані на кордоні між Україною та ЄС, володіють низкою специфічних активів, серед яких – якісний людський капітал, розвинена інфраструктура, сприятливе бізнес-середовище, і зручне розташування в центрі величезного пан'європейського ринку, яке передбачає високу здатність конкурувати з великими ринками, що розвиваються, за залучення технологічно містких прямих іноземних інвестицій протягом наступних років.

Рис. 1. Інструменти впливу інвестиційної політики ЄС на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у трансграничних регіонах

Крім того, з погляду іноземних інвесторів трансграничні регіони, сформовані на кордоні між Україною та ЄС, володіють низкою специфічних активів, серед яких – якісний людський капітал, розвинена інфраструктура, сприятливе бізнес-середовище, і зручне розташування в центрі величезного пан'європейського ринку, яке передбачає високу здатність конкурувати з великими ринками, що розвиваються, за залучення технологічно містких прямих іноземних інвестицій протягом наступних років.

Висновки Таким чином, інвестиційна політика ЄС виступає важливим чинником активізації зовнішньоекономічних зв'язків у межах трансграничних регіонів, сформованих за участю прикордонних територій України. Ключовими виявами її впливу на поліпшення інвестиційного клімату в цих регіонах є розвиток інституційного середовища, удосконалення інфраструктури, підвищення якості людського капіталу, розвиток підприємництва, покращення регуляторної політики та поглиблення економічної інтеграції. Вплив інвестиційної політики ЄС на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків у трансграничних регіонах здійснюється також через активізацію трансграничних ринків і формування нових форм трансграничного співробітництва, що відбувається завдяки залученню інвестиційних ресурсів, управлінського досвіду, інноваційних технологій та ділової культури з розвинених країн ЄС.

Список використаних джерел:

- [1] Повідомлення Європейської Комісії для Ради ЄС та Європейського парламенту про посилення Європейської політики сусідства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/file/link/99716/file/Communication_Ukr.doc
- [2] Буглай Н.М. Польща та Україна в Європейській політиці сусідства / Н.М. Буглай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_42/Gileya42/I15_doc.pdf
- [3] Східному партнерству два роки: успіх чи невдача для диверсифікованої Європейської політики сусідства? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/248575.html>
- [4] Основні факти про Європейський інвестиційний банк [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.necu.org.ua/upl/Basic_facts_UKR_web.pdf
- [5] Європейська Комісія закладає основи для посилення впливу інвестицій в рамках політики зближення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/latest_project_news/eu_cohesion_policy_2014_2020/
- [6] Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи – досвід для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/June2009/01.htm>

Стаття надійшла до редакції 07.05.2013 р.